

1/2011

ZPRAVODAJ

Českého svazu ochránců přírody
ochrana přírody a krajiny Pardubického kraje

ÚVOD

Zpravodaj, který se Vám dostává do rukou vydává Krajské sdružení ZO ČSOP Pardubického kraje díky podpoře z programu Vzdělávání, výchova a osvěta v oblasti životního prostředí v Pardubickém kraji pro rok 2011. Publikace navazuje na Zpravodaj ČSOP, který byl vydáván od roku 1983 do roku 2009 Sdružením ZO v Ústí nad Orlicí a na internetový zpravodaj vydávaný Krajským sdružením od roku 2007. Cílem tohoto zpravodaje je představit Vám činnost dobrovolných ochránců přírody v kraji, pozvat vás na zajímavé akce a zajímavá místa v regionu.

Hana Grundová
předsedkyně Krajského sdružení ZO ČSOP PK

OBSAH

Aktivity Krajského sdružení	2
Z historie ČSOP	3
Historie přírodní rezervace Habrov	4
CO SE DĚJE v základních organizacích	5
Exkurze ČSOP do CHKO Žďárské vrchy.....	6
Houby v Opatovském lese.....	8
Poradenství	10
Den Země v Pardubicích.....	10
Kulatý stůl „Životní prostředí Pardubicka“	11
ANKETA Stromořadí Pardubického kraje	12
Záchranné transfery obojživelníků	13
Místní Agenda a projekt Zdravé město Chrudim ..	14
Zveme na výlety	15
Naučná stezka „Ke Kočičímu hrádku“	15
SNS „Údolím Skuhrovského potoka“.....	16
Naučná stezka „K prameni řeky Svitavy“.....	16
Semanínské stezky	17
Ze Dne hluku v Chrudimi	18
Kontakty na ZO ČSOP a Krajské sdružení	19

AKTIVITY **Krajského sdružení ZO ČSOP Pardubického kraje**

Krajské sdružení (KSZOČSOPPK) vzniklo v roce 2007. V roce 2009 připravilo putovní výstavu panelů prezentujících činnost sdružených základních organizací. Výstavu si může pro prezentaci ČSOP vypůjčit kterákoliv ZO v kraji. Výstava byla představena na oslavách 30.výročí ČSOP, na sněmu ČSOP a na Dni Země v Pardubicích, dále v České Třebové, ve Svitavách, v Chrudimi, v Chocni, ve Vysokém Mýtě, v Nasavrkách a v Žamberku.

Krajské sdružení vydalo publikace **Zpravodaj ochrany přírody** (internetové vydání od roku 2007) a **Naučné stezky ČSOP Pardubického kraje**. V roce 2011 vyjdou 2 čísla **Zpravodaje ČSOP** a učební texty **Poznej svou přírodu**.

Pro své členy pořádá KSZOČSOPK **vzdělávací exkurze**. V roce 2008 to byla exkurze do CHKO Železné hory, v roce 2009 do Bílých Karpat a Hostětína, v roce 2010 do CHKO Orlické hory a v roce 2011 do CHKO Žďárské vrchy.

Pro veřejnost a odborné složky státní správy byly v roce 2010 připraveny **kulaté stoly** na témata Odchyt ohrožených živočichů, Invazní rostliny, Netopýři ve městě. Na tyto aktivity čerpalo sdružení prostředky částečně z Programu pro vzdělávání, výchovu a osvětu v oblasti životního prostředí v Pardubickém kraji.

Pro členy byla připravena krajská **oborová setkání** na témata Management ohrožených luk, Pozemkové spolky, Ochrana netopýřů, Lesní hmyz a byliny, Ohrožené houby. Na tyto aktivity získalo sdružení příspěvek z programu ČSOP Ochrana biodiverzity. Dne **3. 9. 2011** proběhne ve Svitavách **další oborové setkání** na téma Výskyt a ochrana netopýřů v městském prostředí.

Dobrovolně, bez nároku na honorář funguje **poradenská telefonní linka**.

Krajské sdružení **propagovalo činnost** všech ZO ČSOP také **na konferencích**. Pravidelně se aktivně s příspěvků zúčastňuje konference Koalice nevládek Pardubicka. Powerpointová prezentace o ZO ČSOP v Pardubickém kraji, která byla poskytnuta všem členům KSZOČSOPPK, byla promítnuta s komentářem na konferenci KONEP v Litomyšli a na konferenci Ekologické výchovy (EVVO) v Pardubicích, kde mělo sdružení i vlastní propagační stánek.

ČSOP v Pardubickém kraji

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) je občanské sdružení, jehož členy spojuje aktivní zájem o ochranu přírody a životního prostředí. ČSOP je členem IUCN (Světového svazu ochrany přírody) a zakládajícím členem Českého národního komitétu UNEP (Programu OSN pro životní prostředí). Naším posláním je ochrana a obnova přírody, krajiny a životního prostředí, ekologická výchova a podpora trvale udržitelného života. V současné době máme v České republice přes 9 000 členů, mezi nimiž naleznete profesionální odborníky, zkušené dobrovolníky i ty, kteří prostě „jen“ mají rádi přírodu.

V Pardubickém kraji funguje **21 základních organizací ČSOP**. Většina z nich pracuje na čistě dobrovolnické bázi a to zejména při praktické péči o přírodu v terénu. Některé organizace mají také dětské oddíly Mladých ochránců přírody. Dvě organizace (ZO Novohradka a ZO Zelené Vendolí) provozují záchranné stanice volně žijících zvířat. Pět základních organizací provozuje vzdělávací a osvětová ekocentra.

Krajské sdružení ZO ČSOP Pardubického kraje sídlí v prostorách ekocentra Podorlicko v České Třebové. Jeho cílem je připravovat společné akce pro základní organizace, koordinovat jejich činnost v rámci Pardubického kraje, propagovat činnost ČSOP. Sdružení spolupracuje s Koalicí nevládek Pardubicka, s komisí EVO Pardubického kraje, vydává publikace, organizuje krajská oborová setkání ČSOP a vzdělávací exkurze. Provozuje Regionální centrum a webovou stránku www.csop-rcpk.org.

sídlo Krajského sdružení

Z historie ČSOP

Český svaz ochránců přírody byl založen 11. září 1979. Prvním předsedou nové ochranařské organizace se stal **Prof. Ing. František Hron, CSc.** z pražské Vysoké školy zemědělské. Struktura Svazu byla v té době budována důsledně „shora“. Na popud odborů kultury ONV byly cíleně zřizovány okresní a městské výbory ČSOP, které poté iniciovaly vznik základních organizací. Přesto od počátku vznikaly základní organizace i zcela spontánně. Řada zakládajících členů byla dříve členy TISU (Svaz pro ochranu přírody a krajiny, utlučeného tehdejšího režimem).

V Pardubickém kraji jsou počátky ČSOP spjaty s Chrudimí. Zde byla jako první v českých zemích, založena 28. 11. 1979, okresní organizace ČSOP. Na ustavující schůzi okresního výboru byl přítomen první předseda Ústřední rady ČSOP, Ing. Hron z Vysoké školy zemědělské v Praze.

V Chrudimi vznikla první základní organizace ČSOP Chrudim koncem roku 1979, ta roku 1995 splýnula se ZO ČSOP „Klub ochránců SPR Habrov“.

Z popudu jejího člena V. Cibulky byla roku 1980 založena Stanice mladých ochránců přírody (SMOP) při Semenářském státním statku Chrudim. Byla to obdoba nynějších MOP. Děti, které se staly členy SMOP, vytvářely dobré společenství a zúčastňovaly se přírodovědné soutěže pro kolektivy „Zelená stezka – Zlatý list“. Byly celkem úspěšné a umístily se několikrát v krajském kole v Hradci Králové a 1x v celostátním kole, které probíhalo tehdy v Běstvině na Třebošnicku. Následně přibývaly základní organizace v dalších místech okresu Chrudim a např. v roce 1986 zde bylo již 12 ZO s 800 členy. V té době probíhala i akce „Formica“ v mapování hnízd mravence lesního ve spolupráci s lesníky a řada členů nově vznikajících ZO se na ní podílela.

V okrese Ústí nad Orlicí vznikla v roce 1981 první organizace v České Třebové, která později přijala název ZO ČSOP Podorlicko a funguje dodnes. Její vůdčí osobností byla po léta Marie Pechancová. Od svého začátku se zabývala ekologickou výchovou veřejnosti, výsadbou stromů, mapováním dravců a ohrožených rostlin.

Většina základních organizací se řadu let stará o chráněná území a mnohdy se přičinily i o jejich vyhlášení, jak vyplývá z následujících příspěvků.

Václav Cibulka, Hana Grundová

Historie přírodní rezervace Habrov

Nejstarší přírodní rezervací v chrudimském okrese je botanická rezervace Habrov. Toto chráněné území leží nedaleko Chrudimi, u bývalé zastávky žst. Topol na trati Chrudim – Borohrádek. Jedná se o zbytek původní dubohabřiny s typickou hajní květenou, ležící na chráněném východním svahu s opukovým podkladem. Vedle habru a dubu je zde zastoupena ještě lípa, jasan a javor babyka, která je zde ve formě mohutných stromů. Rostlinný pokryv tvoří v časném jaru množství dymnivky duté, kopytník evropský, plícník lékařský, zapallice žlutuchovitá a další jarní byliny, později typická bažanka lesní. Na zachování této lokality upozornil již v roce 1923 tehdejší konzervátor ministerstva školství a osvěty, Dr. František Dušánek. K naplnění jeho iniciativy došlo až v roce 1948, kdy byla 5. 11. výnosem MŠVÚ č. 216647/48 zřízena Státní přírodní rezervace s názvem „Habrov“ o výměře 8 ha.

Toto chráněné území má řadu zvláštností:

- Je to prokazatelně **první chráněné území na okrese Chrudim**
- Rozděluje ho **železniční trať** a v době parního provozu zde byly udržovány tzv. **protipožární pásy zamezující rozšíření požáru od jiskry lokomotivy**

O její údržbu se po jejím založení starali žáci ze ZŠ Topol ve formě tzv. Hlídek ochrany přírody (HOP), založených dle časopisu ABC. Po zrušení školy v 60. letech, bylo toto chráněné území méně navštěvováno a dokonce mělo být zmenšeno na polovinu vyjmutím ochranného pásma. V této situaci roce 1980, se nově založená SMOP při Semenářském statku Chrudim, inspirovala diplomovou prací studenta pedagogické školy Schutze, syna ředitele okresního muzea Chrudim. Uváděl v ní možnost využití tohoto chráněného území při ekovýchově mládeže. SMOP zde postupně budovala terénní základnu, která umožňovala svým členům zapojení v praktické ochraně přírody (čištění protipožárních pásů, likvidace buřeně). SMOP byla též iniciátorem zvětšení chráněného území o archeologické naleziště z dob neolitu, při jejímž výzkumu též vypomáhala.

Proto bylo území vyhláškou č. 40 z 20. 11. 1990 tehdejšího ONV Chrudim zřízeno jako Chráněný přírodní výtvar (CHPV) „Habrovské stráně“ (obklopující SPR Habrov) o výměře 19,3 ha. Další osudy Habrova jsou již totožné s historií základní organizace 44/16, která si při svém založení 11. 9. 1991 dala do názvu „Klub ochránců SPR Habrov“. (Roku 1995 se s ní sloučila i původní organizace ZO ČSOP 44/02 Chrudim.) Současně převzala i základnu po SMOP,

zaniklé novou legislativou. Dle nové terminologie ze zákona 114/1992 Sb. území bylo přejmenováno na „Přírodní památku Habrov“. Při vypracování nového plánu péče bylo chráněné území zvětšeno a 29. 4. 1996 přejmenováno na „Přírodní rezervaci Habrov“ s výměrou 20,60 ha. Tento čtvrtý název je snad již poslední a pro „Klub ochránců SPR Habrov“ je stěžejní náplní. Roku 1995 zde vybudoval na 120 let starém odvodnění tůň pro obojživelníky. V současné době je zde obnovován ovocný sad s původními starými krajovými odrudami.

Současná péče: Jádrem rezervace je černýšová dubohabřina se vzácnými teplomilnými druhy rostlin a živočichů. Dále se zde nalézají xerothermní trávnický a s kterými tvoří cenný ekologicky stabilní prvek v okolní agrární krajině. Habrov je jedinou lokalitou v Čechách, kde se vyskytuje vzácná houba ostnateček dvoubarvý. Krásný pohled je zde na stovky dymnivek s květy bílými, žlutými, nachovými i vzácně červenými. Redukují se zde původní dřeviny (borovice černá, modřín opadavý, trnovník akát a pámelník bílý, který zde byl vysázen myslivci). Mimo to, se zde pravidelně provádí údržba tůň pro obojživelníky. Žije zde např. čolek obecný, čtené druhy vážek, šídla a dalšího hmyzu, např. chrostíci.

CO SE DĚJE

v základních organizacích

ZO ČSOP Novohradka spravuje Záchranou stanicí a ekocentrum Pasíčka. Organizace uspěla v grantovém řízení OPVK s projektem „Rozvoj environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v záchrané stanici Pasíčka“ a nabízí tak školám do dubna 2012 velmi zajímavé vzdělávací programy zdarma včetně dopravy.

Chrudimská **ZO Klub ochránců přírody SPR Habrov** provozuje ekocentrum Zelený dům a úspěšně spolupracuje s městem v programu Zdravé město.

ZO ČSOP Nasavrky připravila v dubnu zajímavou akci pro veřejnost Ptačí sobota a v červenci se podílela na keltských slavnostech na Lughnasad. Na podzim 7. – 8. 10. 2011 připravují výstavu hub a starých odrůd ovoce na správě CHKO Železné hory v Nasavrkách.

ZO ČSOP Polička má za sebou tradiční červencové sekání mokřadů v rezervaci Damašek.

ZO ČSOP Litomyšl připravilo naučnou stezku okolo rybníka Košíř a podílí se na údržbě lokality Cihelna v Osíku.

ZO ČSOP Moravská Třebová pokračuje v entomologickém výzkumu rezervaci Rohová a Psí kuchyně.

Záchraná stanice ZO ČSOP Zelené Vendolí a **ZO ČSOP Třebovka** představily v muzeu ve Svítavách zajímavou výstavu Svět rybníků.

Čištění ptáčích budoček v Chocně

ZO ČSOP Spongilit Choceň připravil pro veřejnost v dubnu Putování okolo sedmi křížů. Pravidelně se stará o studánky v okolí Chocně, má silný odíl Mladých ochránců přírody, který byl v červenci na táboře.

ZO ČSOP Ústí nad Orlicí pořádal v květnu tradiční pochod Brontosauří šlápoty.

ZO ČSOP Žamberk obnovil naučnou stezku ze Žamberka do Kunvaldu.

ZO ČSOP Vysoké Mýto rozjelo kdysi v kraji oslavy Dne Země a dodnes je Den Země ve Vysokém Mýtě, největší akci tohoto druhu v kraji.

ZO ČSOP Zlatá Studánka připravilo pro děti v červnu soutěž Javorková stezka a na září chystá pro dospělé rukodělné dílny.

ZO ČSOP Podorlicko vyhlásilo fotografickou soutěž Příroda lesa. Uzávěrka je 30. 10. Podrobnosti naleznete na www.csop-podorlicko.org. Výstava soutěžních fotografií bude od 17. 11., ale už na září se chystá v ekocentru Podorlicko výstava fotografií kanadských totemů. Devátý ročník výstavy hub a přednáškami se bude konat od 7. do 9. 10. Pravidelnou vycházkovou akci Rodina na stezce na smyslově naučné stezce připravuje ZO na 16. 10.

ZO ČSOP Letohrad udržuje naučnou stezku v krásném zámeckém parku. Mají tu i krásnou tradici sázení stromků prvňáčků. Rodiče vyhloubili jámu a společně se svým prvňáčkem zasadili lípu. Na kůlel u každého stromku se děti podepsaly. Za osm let žáci ZŠ U Dvora společně se svými rodiči vysadili v Letohradě 231 stromků.

ZO ČSOP Rybák Svítavy pokračuje na mapování organismů a údržbě luk v oblasti Opatovských rybníků. Pro veřejnost připravila Vítání ptáčího zpěvu na Lanškrounsku.

Exkurze ČSOP do CHKO Žďárské vrchy

O víkendu 10. – 12. 6. 2011 uspořádalo Krajské sdružení ZO ČSOP Pardubického kraje vzdělávací třídení exkurzi dobrovolných ochránců přírody do CHKO Žďárské vrchy. Akce byla podpořena z prostředků Pardubického kraje v rámci programu „Vzdělávání, výchova a osvěta v oblasti životního prostředí v Pardubickém kraji pro rok 2011“. Organizačně akci skvěle zajistila ZO ČSOP Polička.

Úvodní setkání proběhlo v pátek 10. 6. na terénní základně ZO ČSOP Polička na hájence v Pusté Rybné. V sobotu následoval okružní zájezd po lokalitách Žďárských vrchů a terénní exkurze na Žákovu horu v doprovodu pracovníka CHKO pana Čejky. Ten účastníky seznámil s péčí o lokality, monitoringem ptáků, se záměry ochrany přírody v CHKO a provedl je i ekologickým informačním centrem Krátká. Večer po výběrném guláši na hájence pokračoval přednáškou astronoma pana Ehrenbergera a pozorováním noční oblohy pomocí dalekohledu. Diskutovalo se i o problematice světelného znečištění. Dlouho do noci se pak hovořilo o aktivitách organizací, sedělo se u ohně a zpívalo.

V neděli se dobrovolní ochránci přezuli do gumáků a vydali se na komentovanou prohlídku přírodní rezervace Damašek. Odborná diskuse se točila zejména kolem toho, jak pečovat o mokřadní lokality, jaké používat vybavení k sečení, jaké druhy rostlin se vyskytují na podobných lokalitách v kraji, jak posílit biodiverzitu luk. Účastníci setkání se navzájem informovali o připravovaných akcích Setkání s přírodou a vyměnili si informační materiály. Záměrem setkání byla výměna zkušeností mezi dobrovolnými pracovníky ochrany přírody regionu a příprava společných akcí pro region Pardubického kraje.

kroužkování sojky

hvězdárský dalekohled

Přírodní rezervace Damašek

Louky u osady Damašek jsou na severozápadním okraji obce Pustá Rybná. V údolní nivě meandrujícího potoku Hlučál a svahovém prameništi jsou zachována mokřadní ostřicová společenstva rašelinných luk s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů. Najdeme zde hmyzožravé rosnatky okrouhlosté, vzácné ostřice, všivce ladní, prstnatce májové. Rašelinná oka jsou až dva metry hluboká a v mokřinách se dobře daří čolkům obecným i horským. Louky hostí početnou populaci ještěrky živorodé a vzácněji zmiji obecnou. Hnízdí na nich linduška luční, pěnice černohlavá, bramborníček hnědý, cvrčilka říční.

Rezervace byla vyhlášena v roce 1997 a prakticky od jejího vzniku se na péči o ni podílí ZO ČSOP Polička. Vyrůstá tu tak již několikátá generace lidí, kterou péče o dědictví Damašku spojuje a současní členové ZO tvoří skvělou partu. Ta organizuje vždy na začátku prázdnin sečení mokřadních luk, na které přijímá i dobrovolníky z řad veřejnosti na pozice sekáč, vidlák, hraběnka a šlapka.

ZO ČSOP získala loni zázemí v pronajaté staré hájence, kterou členové opravují a snaží se pro dobrovolníky, kromě vlídného přijetí, vytvořit i co nejlepší zázemí.

Hana Grundová

Český svaz ochránců přírody Podorlicko v České Třebové
vyhlašuje **fotografickou soutěž**
na téma

PŘÍRODA LESA

Věkové kategorie

- A autoři mladší 16-ti let
- B autoři 16–20 let
- C autoři starší 20-ti let

Druhová kategorie

- 1 černobílé fotografie
- 2 barevné fotografie

V každé druhové kategorii může autor dodat **maximálně 3 snímky!**

Formát fotografií: minimálně 15x20 cm a větší.   **Uzávěrka soutěže:** 30. 10. 2011

Doručení fotografií pořadateli

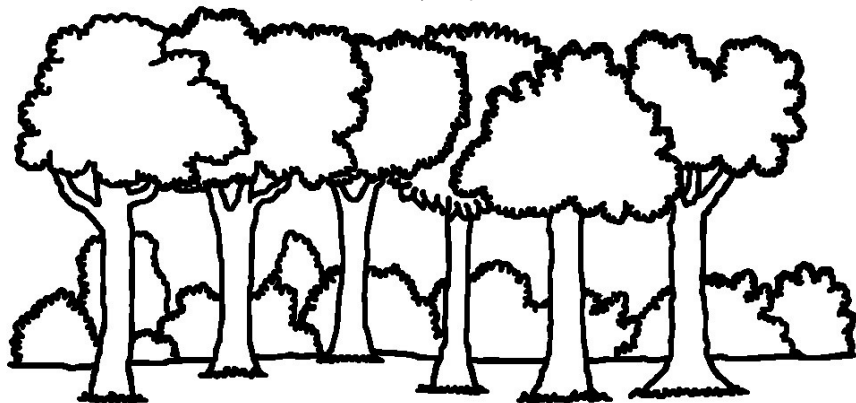
- osobně do Gymnázia v České Třebové – paní Haně Grundové
- poštou na adresu – Hana Grundová, Jiráskova 896, Česká Třebová 560 02

Označení snímků (zadní strana) a přihláška

- název, jméno a příjmení autora, označení kategorií
- vyplněná a podepsaná přihláška s uvedeným způsobem vyzvednutí fotografií

Výstava fotografií a vyhlášení vítězů: 17. 11. 2011 v Ekocentru Podorlicko
(ulice Podbranská v České Třebové)

Podrobnější informace a přihlášku získáte na www.csop-podorlicko.org.
Dotazy zodpovíme: freoni@atlas.cz nebo mob. 725 734 871.

Akce je podpořena Pardubickým krajem

Houby v Opatovském lese

dva roky mykologického zájmu

Okolí Opatova patří z hlediska biologických výzkumů mezi jednu z nejlépe zmapovaných oblastí Svitavska. Ornitologicky je území významné zejména rybníční soustavou, která přitahuje v období migrace množství vodního ptactva a poskytuje také vhodné hnízdní příležitosti. Rybníky, zejména největší Hvězda a Nový spolu s rybníkem Mušlovým navazují téměř plynule na souvislé lesní celky, přičemž tím nejvýznamnějším je bezesporu rozsáhlý Opatovský les táhnoucí se od Opatova až po Českou Třebovou a Litomyšl. V lese nalezneme dvě přírodní rezervace vyhlášené v devadesátých letech, a to PR Královu zahradu chránící rozsáhlé plochy bledulí jarních a PR Psí kuchyni chránící relativně zachovalé bučiny. Část lesa představují cenné původní podmáčené smrčiny, velkou část ovšem tvoří monokulturní smrčiny hospodářsky využívaného lesa společně s vtroušenými celky borovic a modřínů. V okrajích lesa se uplatňují dřeviny jako bříza, dub či lípa. Významnou částí lesa jsou rovněž olšiny, které nacházíme hlavně podél toků.

Území je zmapováno částečně z hlediska výskytu cévnatých rostlin (průzkumy zde a v blízkém okolí prováděl např. Pavel Lustyk, na něj navazují v posledních letech Filip Jetmar a Pavel Novák). V lese tak byla zjištěna řada poměrně vzácných druhů rostlin, ale území je botanicky cenné právě pro společenstva vázaná na podmáčené smrčiny a květnaté bučiny.

Poněkud méně je les zmapován z hlediska výskytu makromycet. Nejvýznamnější prací je v tomto ohledu inventarizační průzkum **PR Psí kuchyně**, který pro Pardubický kraj prováděli v letech 2001–2005 mykologové Libor Tmej a Jan Kramoliš z České mykologické společnosti. V průběhu inventarizace zjistili na 154 druhů hub a našli řadu významných druhů. Mezi takové nálezy patří např. **čapulka jedlová** *Heyderia abietis*, **strmělka ojíněná** *Clitocybe radiculata*, **čirůvka černošupinatá** *Tricholoma atosquamosum* nebo **čirůvka načervenalá** *Tricholoma orirubens*. Houbami dotčeného území se dále okrajově zabývá Martin Mička z České Třebové a i dříve zabýval známý svitavský mykolog Josef Zedník. Společně s posledně jmenovaným jsme v roce 2009 započali intenzivnější průzkum mykoflory Opatovského lesa.

Z nálezů uskutečněných v průběhu necelých dvou let nelze dělat podstatné závěry, nicméně na určitou představu o území alespoň zčásti stačí. V letech 2009 a 2010 jsme zde zjistili více než 260 taxonů makromycet. Z uvedených 260 taxonů bylo na 170 bezpečně určeno do druhu, z toho 9 druhů je uvedených v současné Červené knize makromycet ČR (2006). V případě ostatních taxonů byl někdy určen pouze rod, případně (a to je u hub velmi častým jevem) se může jednat o jeden ze dvou nebo

více velmi podobných druhů, jejichž nálezy musí být pro přesnou determinaci mikroskopovány. Zjištěnému počtu druhů určitě napomohli poměrně „houbařsky“ příznivé roky, na druhou stranu v lese nebyly zatím navštíveny všechny mykologicky vhodné lokality, chybí také jarní aspekt. Na základě dosavadních průzkumů lze odhadovat, i když velmi vágně, celkové množství druhů hub (samozřejmě mimo tzv. mikromycety) v Opatovském lese někde okolo 500 druhů – tento údaj bude samozřejmě závislý mimojiné na klimatických podmínkách a na celkovém období, kdy bude les sledován. Pro srovnání kolega Jiří Polčák, který se zabývá dlouhodobým průzkumem hub na území Hostýnských vrchů uvádí za dvanáct let více než 900 druhů hub.

Mezi zajímavější nálezy hub náleží mikropopulace lošákovitého zástupce **bělozubu nafialového** *Bankera violascens* (kategorie v ČR – ohrožený), jehož druhou lokalitu v Opatovském lese se nám podařilo objevit v roce 2009, bohužel po lesnických zásazích v místě výskytu nebyl v roce 2010 potvrzen, a tak se nadále nachází pouze na jednom místě. Obdobný osud mělo nedaleké místo výskytu **křemenáče smrkového** *Leccinum piceinum*, i zde došlo k devastaci místa výřezem a v roce 2010 nebyl druh zjištěn. Naštěstí se podařilo po intervenci u Lesů ČR zajistit alespoň částečně místo výskytu prvně jmenovaného druhu. Problémem těchto druhů je výskyt mimo chráněná území v monokulturní smrčtině. Potěšující je naopak stabilní výskyt **lošáku jeleního** *Sarcodon imbricatus*, který v lese můžeme nalézt na více místech, zejména podél cest. **Lošák palčivý** *Hydnellum peckii* byl nalezen na dvou místech v roce 2009, ale letos již potvrzen nebyl.

V roce 2010 byly podmínky velmi příznivé pro růst různých druhů chřapáčů – např. **chřapáč pýřitý** *Helvella macropus* byl nalezen na několika místech, nalezeny byly také **chřapáč pružný** *Helvella elastica*, **chřapáč jamkatý** *Helvella lacunosa* a vzácnější **chřapáč tmavý** *Helvella atra*. Lupenaté houby jsou zastoupeny různými a vesměs dobře známými druhy muchomůrek, bedel, penízovek nebo čirůvek. Zajímavým je např. nález **čirůvky nevonné** *Tricholoma inamoenum*, u tohoto druhu budou ovšem sledovány výtrusy pro možnou záměnu s druhem *T. lascivum*.

Běložub nařalovélý *Bankera violascens*

Lošák jelení *Sarcodon imbricatus*

Chřapáč pružný *Helvella elastica*

Opatovský les je domovem celé řady druhů pavučincovitých a vlákníc. Mezi krásné pavučince náleží například **pavučinec červenošupinný** *Cortinarius bolaris*, vázaný na buky nebo **pavučinec náramkovitý** *Cortinarius armillatus*. V roce 2010 byla nalezena také lokalita ohrožené **vláknice zardělé** *Inocybe whitei*. Uvedené skupiny jsou ovšem taxonomicky obsáhlé a zejména jejich determinace je bez použití mikroskopie velmi obtížná.

Pavučinec červenošupinný *Cortinarius bolaris*

Čirůvka nevonná *Tricholoma inamoenum*

Vláknice zardělá *Inocybe whitei*

V lese můžeme samozřejmě dále najít velké množství druhů ryzců (*Lactarius*) a holubinek (*Russula*) a také houby hřibovité, z nichž jednou z nejnápadnějších a podivně vyhlížejících je **šiškovce černý** *Strobilomyces strobilaceus*. Mezi další zajímavé druhy lesa patří **rudoušek utatý** *Rhodocybe gemina*, jedlá, příjemně vonící lupenitá houba, v lese rostoucí na několika lokalitách, v neposlední řadě se zde můžeme také setkat s hvězdkami (*Geastrum*), z nichž nejhojnější je **hvězdočka brvitá** *Geastrum fimbriatum*.

Rudoušek utatý *Rhodocybe gemina*

Průzkum druhového společenstva hub Opatovského lesa bude pokračovat za příznivých podmínek také v následujících letech. I z tohoto důvodu budeme vděční za jakékoliv nahlášení či fotografii zajímavého druhu od přírodovědců, kteří se v území pohybují. Doufáme, že počet nálezů druhů ohrožených nebo vzácných bude do budoucna stoupat a jako vedlejší efekt tato skutečnost podníti i zájem ostatních milovníků přírody o houby nejen na talíři.

Hvězdočka brvitá *Geastrum fimbriatum*

text i foto **Milan Janoušek** a **Josef Zedník**
ZO ČSOP Rybák Svitavy

Poradenství

*V kraji fungují dvě Infocentra ČSOP
a Síť specializovaných ekoporaden.*

Infocentrum ČSOP v ekocentru **Červenka v České Třebové** je otevřeno v pondělí od 12 do 16 hodin, ve čtvrtek od 8 do 12 hodin (kontakt: zlatastudanka@seznam.cz). **Infocentrum Zelené Vendolí** je otevřeno v úterý od 9 do 13 hodin, ve čtvrtek a v neděli od 14 do 17 hodin (kontakt: zelenة.vendoli@seznam.cz).

Síť ekoporaden v Pardubickém kraji vznikla v rámci projektu koordinátora EVVO Paleta, na jehož stránkách www.paleta.cz funguje internetová ekoporadna. Do sítě ekoporaden v kraji je zapojeno 6 pracovišť. Specializace jednotlivých zapojených ekoporaden je tato:

- **Ekocentrum PALETA, Pardubice** – administrace, metody EVVO, odpadové hospodářství,
- **Ekocentrum PALETA, Chrudim** – zelené spotřebitelství, zelené úřadování, komunitní kompostování,
- **Ekocentrum PALETA, Oucmanice** – environmentálně šetrné technologie, ekologické stavitelství,
- **Ekocentrum Renata, Jevíčko** – ekologické zemědělství, biopotraviny, přírodní zahrady,
- **Ekocentrum Skřítek, Polička** – ekologie a ochrana přírody, zdravý životní styl a trvale udržitelný rozvoj,
- **Ekocentrum Červenka, Česká Třebová** – ochrana stromů a zeleně.

Den Země v Pardubicích

Po několika letech se v Pardubicích uskutečnily znovu oslavy Dne Země. Iničiátorem akce byl místopředseda Krajského sdružení ČSOP, organizačně akci zajistil KONEP. V pondělí 18. 4. se uprostřed města, na Perštýnském náměstí, sešly organizace, které se zabývají činností v oblasti ochrany životního prostředí, ekologické výchovy, zdravé výživy či jinak podobně zaměřené.

KONEP zajistil krásné lehce postavitelné stánky a tak v 10 hodin kdy akce začínala, si již návštěvníci mohli prohlédnout vše, co pro ně bylo připraveno. A nebylo toho málo. Stánků bylo skoro dvacet a v každém z nich něco zajímavého. Ekocentrum PALETA ukazovalo třídění odpadů, pekly se ovesné placky, informoval zde i odbor životního prostředí, ekocentra představovala svou činnost v kraji.

Krajské sdružení bylo prezentováno panelovou výstavou o činnosti základních organizací a byli zde k dispozici veškeré materiály, které ZO na tuto akci připravili. Celé dopoledne dobrovolníci odpovídali na otázky občanů Pardubic. Bylo naprosto jasně vidět jak v Pardubicích chybí poradenské centrum v oblasti ochrany přírody. Dotazů bylo opravdu hodně ze všech oblastí. Dotazy na přejeté obojživelníky, ochranu ptáků i otázky ohledně nedovoleného kácení stromů se dají počítat na desítky. Občas se vyskytly i otázky kuriozní. Jako například, která organizace ochrání člověka proti přírodě?

Ze základních organizací našeho kraje bylo možno ještě vidět i stánky ZO ČSOP Nasavrky, Novohradka, Podorlicko a pochopitelně nemohl chybět chrudimský Habrov, neb ten při této příležitosti pořádal pro žáky

základních škol za pomoci studentů chrudimské zemědělské školy místní kolo Zelené stezky. Do 14 hodin bylo na náměstí stále plno, zastavovali se úředníci, kteří spěchali na oběd, prodavačky z místních obchodů, důchodci využívající krásného jarního dne i náhodní kolemjdoucí.

V 15h pak přímo na radnici začínal kulatý stůl a vyhodnocení nejkrásnějších alejí kraje.

Byl to velmi hezký a povedený začátek, snad tradice, připomenutí Dne Země v našem krajském městě, kde chybí ZO ČSOP.

Věra Malátková

Kulatý stůl

„Životní prostředí Pardubicka“

Dne 18. 4. proběhl v budově magistrátu Pardubic na Pernštýnském náměstí „Kulatý stůl - Životní prostředí Pardubicka“, který připravila Koalice Nevládek Pardubického kraje (KONEP). Akce proběhla v rámci Dne Země, který se konal v Pardubicích poprvé a jehož iniciátorem byl místopředseda Krajského sdružení ZO ČSOP Pardubického kraje Tibor Schwarz.

Byly připraveny 3 řízené diskusní bloky na environmentální témata:

1. Ochrana životního prostředí
2. Ovzduší a likvidace odpadů
3. Ekovýchova a její význam

Zahájena byla předsedkyní Konepu, senátorkou a ředitelkou školy Svitání, Mgr. Miluší Horskou, radním pro neziskový sektor Pardubického kraje, Ing. Pavlem Šotolou a krajským radním pro životní prostředí a zemědělství, Ing. Janem Kroutilem.

V rámci ochrany přírody jsme se mohli seznámit s problematikou chráněných území. Mezi diskutujícími byl např. RNDr. Vladimír Lemberk, z Východočeského muzea v Pardubicích a Východočeské pobočky České společnosti ornitologické, který nám prozradil některé, zatím nevyhlášené přírodní památky a rezervace. Například zmínil Mokřinu u Ržů. O vyhlášení nových chráněných území a celém procesu nás informoval RNDr. Vladimír Vrána, vedoucí odboru ochrany přírody Pardubického kraje. Dále přednesl, že v Pardubickém kraji fungují 3 záchranné stanice, které se starají o zraněná a handicapovaná zvířata. Konkrétně to jsou záchranné stanice: Stop v Lipci u Moravan na Pardubicku, záchranná stanice Pasička v Boru u Skutče a záchranná stanice Zelené Vendolí na Svitavsku. Josef Cach, který se stolu účastnil za Pasička přiblížil, jak taková stanice funguje a jaký důraz je kladen např. na ekovýchovu.

Ovzduší a likvidace odpadů: V tomto bloku jsme se mohli dozvědět, že konkrétně v Pardubicích došlo k výraznému zlepšení stavu ovzduší. Více o tom referovali zástupci ze společností Synthesia, Paramo a Elektrárny Opatovice. Co se týče starých ekologických zátěží, tam by mělo postupně dojít k nápravě. V bloku hovořil např. Jan Linhart z občanského sdružení Zelená pro Pardubicko.

Tibor Schwarz z Ekocentra Zelený dům zde zmínil kauzy komunálních odpadů v Nasavrkách na Chrudimsku a skládky z Němčin nad Hanou, kde nebyly dostatečně chráněny podzemní vody. Sdělil, že proto prosazuje především kvalitní recyklaci po vzoru Německa, kde jsou před každým domem naprosto běžné popelnice na tříděný odpad, odlišené barvami. Lidé jsou na to zvyklí a třídění jim nečiní problém. Po recyklaci vidí s určitým odstupem likvidaci komunálních odpadů ve spalovnách, kdy představil např. spalovnu Sako Brno, která pravidelně pořádá Dny otevřených dveří. Splňuje evropské normy a obsahy dioxinů a dalších škodlivin, které jsou pravidelně sledovány příslušnými úřady. Teplo, které se zde vyprodukuje je dodáváno do teplárenské sítě ve městě Brně. Skládky uvedl pro likvidaci odpadů až na poslední místo.

Posledním blokem zde byla ekologická výchova a osvěta. Slova se zde ujal ředitel ekocentra Paleta, Ing. Jiří Bureš, který provozuje web ekovychova.cz a který pořádá pravidelnou krajskou konferenci EVVO v Pardubicích. Mezi dalšími zde hovořil Mgr. František Žáček z ekocentra Renata v Bělé u Jevíčka, které je pro svůj typicky vesnický a zemědělský charakter mezi učiteli a žáky běžně nazýváno „farma“. Překvapil nás, že zájem o výukové programy mají především školy z vesnic, před školami z větších měst. Slovo dostali i zástupci Univerzity Pardubice, kteří představili některé environmentálně zaměřené obory. **Tibor Schwarz**

Koalice nevládek Pardubicka, o. s. (KONEP), je otevřeným sdružením neziskových organizací, které působí v Pardubickém kraji. Dlouhodobým cílem KONEP je podporovat vzájemnou spolupráci, výměnu zkušeností a pomáhat v rozvoji neziskových organizací. Koalice vznikla v roce 1998, jako samostatná organizace funguje od roku 2004. Koalici finančně podporují Pardubický kraj a Evropská unie.

ANKETA

Stromořadí Pardubického kraje

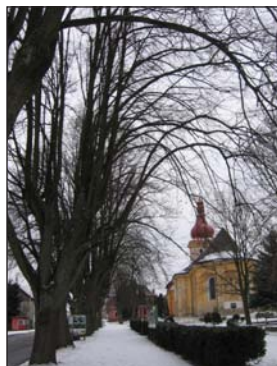
V závěru loňského léta Ekocentrum Zelený dům ve spolupráci s Regionálním muzeem v Chrudimi a dalšími partnery, připravili přírodovědnou anketu Stromořadí Pardubického kraje. Cílem ankety bylo popularizovat aleje a stromořadí mezi veřejností jako přírodně kulturní a vlastivědnou hodnotu. Veřejnost jsme chtěli pobídnout k větší všímavosti ke svému okolí a ke společnému úsilí o zachování tohoto krajinného prvku, jež je neodlučitelně spjat s komunikací, cestou či pěšinou.

Pro vybranou alej či stromořadí bylo možné hlasovat od 1. března do 14. dubna 2011 na webových stránkách Regionálního muzea v Chrudimi. Hlas bylo možné vhodit také do připravených hlasovacích boxů na náhodně vybraných školách v Pardubickém kraji. Na DDM Chrudim, v Centru sociální pomoci Chrudim a v knihovně ve Vysokém Mýtě byla k vidění výstava Aleje a Zachraňme stromy od o. s. Arnika. Právě ve Vysokém Mýtě, přišel Tibor Schwarz, DiS. a Ing. Stanislava Jetmarová, vedoucí odboru ŽP z MěÚ na nápad, upořádat anketu „Stromořadí Pardubického kraje“. Zdejší odbor ŽP a místní občané totiž zachránili před skácením jabloňovou alej, čítající 200 stromů, z Vysokého Mýta do Vanic. Na VOŠ při SŠZ Chrudim, kde se vyučuje obor životní prostředí, se uskutečnila na toto téma i diskuze, mezi Ing. Františkem Weisbauerem ze Správy a údržby silnic Pardubického kraje a Ing. Jakuba Esterky z o. s. Arnika, v rámci přidružených akcí ke Dnům Země.

Vyhlášení vítězného stromořadí proběhlo na Den Země v Pardubicích, v budově magistrátu na Pernštýnském náměstí, dne 18. dubna 2011. Ankety se zúčastnilo celkem 3145 hlasujících.

VÝSLEDKY

č.15 Seč (stromořadí na náměstí)	904	č.6 Raškovice (jabloňová alej)	39
č.11 Choceň (zámecká lipová alej)	811	č.23 Nasavrky	38
č.5 Běstvina (javorová alej)	243	č.19 Slatiňany (kaštanová alej směrem na Monaco)	35
č.3 Česká Třebová (Alej Maxe Švabinského)	193	č.33 Nábřeží Závodu Míru v Pardubicích	34
č.8 Topol (třešňová alej na Habrově)	163	č.23 Moravská Třebová (alej Hampek)	34
č.10 Veliny (Velinská alej)	146	č.16 Vítanov	27
č.22 Polička (alej v parku)	109	č.17 Lípy za Žamberkem	24
č.12 Vysoké Mýto	101	č.1 Údava u Trhové Kamenice	22
č.4 Jablonné nad Orlicí	53	č.20 Horní Bradlo – Polom	21
č.9 Topol (alej lip na návsi)	51	č.14 Bohdaneč	5
č.35 Polička (Královská alej)	48	č.7 Trstenec	3
č.18 Vlčkovice	41	(tato alej však již byla v době začátku hlasování skácena...)	

Vítězná stromořadí

foto: © 2009 Regionální muzeum v Chrudimi.

Záchranné transfery obojživelníků

Obojživelníci se každý rok přemísťují ze svých zimovišť k různým vodním plochám, kde kladou svá vajíčka a rozmnožují se. Na svých cestách často překonávají i nebezpečné úseky silnic. Mnoho žab a čolků tak zbytečně zahyne pod koly projíždějících vozidel. Pro pomoc obojživelníkům je důležité rizikové úseky silnic znát. Český svaz ochránců přírody proto připravil na svých webových stránkách www.csop.cz informační Akci žába. Díky internetové databázi lze nahlásit rizikové úseky. České republice zatím evidujeme téměř 400 těchto úseků. V Pardubickém kraji jich je 21. Ústředí ČSOP po ověření nahlášeného úseku kontaktuje Agenturu ochrany přírody a krajiny a také nejbližší ZO ČSOP a snaží se zajistit pomoc v podobě záchranného transferu nebo stavebních úprav.

V Pardubickém kraji jsou nejdéle sledovanými úseky Hradec nad Svitavou, kde záchranný transfer od roku 2006 zajišťuje ZO ČSOP Rybák Svitavy a oblast Přívratkých rybníků, kde transfer od roku 2005 zajišťuje ZO ČSOP Podorlicko. Co taková práce obnáší vypovídá článek Víta Bednáře:

„Osm let, každé jaro jsou v okolí Přívratkých rybníků u České Třebové k vidění igelitové zábrany. Jsou tam kvůli migraci obojživelníků v době, kdy v této lokalitě obojživelníci opouštějí zimní stanoviště v lese a přesouvají se k vodním plochám za rozmnožováním. Jejich cesty ale bohužel křížují silnice, kde i když není veliký provoz, zahynulo by na dvě třetiny migrujících jedinců. Obojživelníci z lesa vyráží při teplotách nad 5° C a v noci. Kvůli tomu chodí dobrovolníci, nejen z řad ochránců přírody, vybírat záchytné nádoby podél zábrany ráno, před svými studijními nebo pracovními povinnostmi. Transfer organizuje ZO ČSOP Podorlicko.

Transfer trvá přibližně měsíc, kdy skutečně každý den v šest hodin ráno (o víkendů o chvíli později) dobrovolníci chodí vybírat zachycené obojživelníky, kteří by v záchytných nádobách nepřežili do večera. Po přenesení obojživelníků k rybníku jsou pečlivě spočítáni a druhově zařazeni. Je to nejpřesnější způsob jak zjistit, které druhy v lokalitě žijí a migrují a v jakých počtech. Víme tak, že se v Přívratě vyskytují kromě ropuchy obecné, skokana zeleného, skokana hnědého a čolka obecného i další druhy jako je blatnice skvrnitá, ropucha zelená, rosnička zelená a čolek velký.

Stejně tak díky záznamům z terénu víme přesně i počet jedinců, které jsme přenesli. Protože přesná data z prvního roku nejsou, víme až o roce 2005, kdy bylo 9901 obojživelníků, následující rok 2006 jich bylo 12354 a o rok později počet obojživelníků poklesl na 7043 z neznámých důvodů. Objevují se hypotézy o výlovu rybníku a tedy i jeho odpuštění v předcházejícím roce. V roce 2008 byl další úbytek a číslo počtu zachráněných jedinců pokleslo na 5002, v roce 2009 už ale opět stoupl na 6730 jedinců. A pravděpodobně díky opětovnému výlovu a tedy i vypuštění rybníku se v roce 2010 transfer ukončil s 5033 zachráněnými jedinci. Letos se číslo počtu přenesených jedinců zastavilo na 7296 a trval 22 dní. Drtivě největší počet přenesených jedinců jsou ropuchy obecné.

Z těchto dat vznikla v mých rukou studentská vědecká práce pro Festival vědy a techniky AMAVET, která sledovala vlivy na migraci obojživelníků. Prvním zkoumaným vlivem byla měsíční fáze, dále také teplota vzduchu a vlhkost vzduchu. Data byla sbírána přímo v lokalitě, kde probíhal transfer, data s vlhkostí vzduchu poskytl ČHMÚ. Ze získaných dat jsem ale nemohl potvrdit původní hypotézu, která předpokládala vliv měsíční fáze na migraci obojživelníků. Na potvrzení hypotézy jsem měl data pouze z šesti let a výsledky nejsou jednoznačné. Vliv teploty a vlhkosti je ale jasně prokazatelný v každém z šesti let. V měření chci do budoucna pokračovat, případně přiložit i data z dalších lokalit, kde měří data podobným způsobem a potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, která předpokládá vliv měsíční fáze.“

Vít Bednář Gymnázium Česká Třebová

Místní Agenda 21

a projekt Zdravé město Chrudim

Místní Agenda 21 vychází z tzv. Agendy 21, která byla přijata na summitu OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro v roce 1992. Kapitola 28 Agendy 21, se zabývá iniciativou místních úřadů na podporu Agendy 21.

Tento dokument se stal součástí mezinárodního projektu Zdravé město, který iniciovala WHO OSN již v roce 1988 jako (WHO Healthy Cities Project). Ten se zabývá všemi oblastmi života ve městě, a nejedná se pouze o stav prostředí. U nás se myšlenky tohoto projektu začaly realizovat po roce 1989. V roce 1994 vytvořilo 11 aktivních měst tzv. asociaci, která se nazývá **Národní síť Zdravých měst České republiky** a dnes ji tvoří na několik desítek obcí, měst, mikroregionů a krajů.

Místní agenda 21 je procesem zkvalitňování správy věcí veřejných, zapojování veřejnosti, strategického plánování a řízení. Je to nástroj, který uplatňuje principy udržitelného rozvoje, na místní a regionální úrovni v praxi, v konkrétním čase a místě.

Nezbytnou součástí je vytváření partnerství mezi místní samosprávou a dalšími organizacemi města i mezi těmito partnery navzájem (veřejná správa, nevládní organizace, zájmové skupiny, účelová zařízení, podnikatelské subjekty, věda a výzkum i laická veřejnost).

Mezi nejnámější oblasti realizace MA 21 patří osvětové kampaně, které podporují zdraví a udržitelný rozvoj, založených na spolupráci mnoha partnerských organizací.

V Chrudimi jmenujme např. **Den Země, Evropský týden mobility a Evropský den bez aut, Světový den bez tabáku, Národní dny bez úrazů, Dny Zdraví, Pochod generací, Běh naděje** a další.

Velmi důležité pro MA 21 je Komunitní plánování a nezbytná role partnerů, zapojování veřejnosti do rozvojových aktivit ve městě. Můžeme jmenovat četné regenerace různých míst ve městě s plánovacími setkáními z řad občanů.

Mezi největší zapojení občanů, patří **Desatero problémů města Chrudimi**, kde obyvatelé města upozorňují na nejpálčivější problémy, o kterých mohou diskutovat se starostou, místostarosty a pracovníky MěÚ Chrudim. Dále probíhá práce v týmech, zaměřených např. na životní prostředí, dopravu, školství, územní rozvoj, kulturu, sociální věci a zdravotnictví. Každý tým vytipuje dva nejpálčivější problémy. Před předložením problémů do zastupitelstva města, jsou ještě schvalovány anketou, která je vložena do městského zpravodaje, který dostává každá domácnost do své schránky. V průběhu diskuze Desatera jsou dále zaznamenávány připomínky obyvatel, a ty přejdou dle možností, do příslušných odborů.

Mezi další projekty měst patří **Bezpečná komunita**, kdy bylo město Chrudim přijato do mezinárodní sítě bezpečných komunit, dále Zdravé školy, Zdravotní plán, Projekty podporující zdraví realizované ve spolupráci s partnery, Program prevence kriminality, Integrovaný plán rozvoje města, Komunitní plánování sociálních služeb, Sledování ukazatelů udržitelného rozvoje. Mezi novinku patří i zavedení EMASU, který zatím nikde jinde v ČR, nebyl realizován a znamená systém kvality řízení úřadu z hlediska šetrného přístupu k životnímu prostředí.

Města, která uplatňují udržitelný rozvoj, kvalitu života a životní prostředí ve městech, mohou soutěžit v mezinárodní soutěži LivCom (The international Awards for Liveable communities). Ceny jsou pod záštitou UNEP (Program životního prostředí OSN). Poslední ročníky soutěže se konaly např. v Londýně, čínském Dongguanu a v Plzni.

Tibor Schwarz

Připravujeme AKCE

KRAJSKÉ OBOROVÉ SETKÁNÍ

terénní seminář s tématem

Výskyt a ochrana netopýrů v městském prostředí

Sobota 3. září 2011 Svitavy, průvodce Mgr. J. Mach.

Sraz v **18.00 hod.** u sportovní haly Na Střelnici (Pražská ulice) Svitavy. Ukončení cca ve **20.30 h.**

Trasa vycházky bude volena s ohledem na možnost sledovat výlety netopýrů z podstřeší panelových domů a poznat co nejvíce typů prostředí (a zároveň hlasů netopýrů v detektoru), ve kterých se netopýři ve městě pohybují. Seminář je vhodný nejen pro ochránce přírody, ale i pro zájemce z řad úředníků, kteří mají v kompetenci tuto problematiku v rámci své pracovní činnosti a také pro veřejnost.

KRAJSKÉ OBOROVÉ SETKÁNÍ

terénní seminář s tématem

Invazní rostliny a ohrožené houby

Sobota 17. 9. 2011 Choceň, průvodce L. Svobodová, lektorka K. Morávková

Podrobnosti naleznete na www.csop-rcpk.org

EKOLOGICKÁ OLYMPIÁDA

pro středoškoláky

Téma: **Obnovitelné zdroje a les**

Vyhlašovatel: Sdružení mladých ochránců přírody
<http://smop.cz/eo/>

Praktické kolo proběhne v pátek **30. 9. 2011** na území CHKO Železné hory. Teoretická část na SŠZ a VOŠ Chrudim v sobotu **1. 10. 2011**.

Informace o krajském kole:

www.sz.es.chrudim.cz/stredni-skola/eko-olymp/

Spolupořadatel: Ekocentrum Zelený dům.

Partneři soutěže: Správa CHKO Železné hory a KS Pardubice, Lesy ČR

VYCHÁZKA

do školního statku Chrudim-Vestec a Útulku Alík u Kapličky

Středa 21. 9. 2011, sraz ve **13.00** na autobusovém nádraží Chrudim.

Program: Statkem nás bude provázet pan František Bouček a uvidíme plemeno českého strakatého skotu, dále prasata, koně, ovce a kozy. Cestou zpět se vydáme kolem Májova a ČOV, do útulku Alík, který zde vznikl jako jedna z činností Klubu ochránců SPR Habrov r. 1997. Na závěr si prohlédneme park Střelnici v přírodní památce Ptačí ostrovy.

Pořadatelé: Ekocentrum Zelený dům, o. s.

Péče o duševní zdraví Chrudim.

Zveme na VÝLETY

Krajské sdružení vydalo v roce 2011 přehlednou skládku **Naučné stezky ČSOP v Pardubickém kraji**. Skládky jsou k dispozici na informačních centrech kraje. Seznamují s naučnými stezkami, které vybudovali nebo na jejichž provozu se podílejí základní organizace ČSOP. Naleznete zde nejlepší výchozí místa na stezky, popis vybavení, náročnost trasy a také informace o akcích, které jsou na stezkách pro veřejnost pořádány.

Naučná stezka „Ke Kočičímu hrádku“

U zámeckého parku ve Slatiňanech začíná všeobecná naučná stezka s devíti zastávkami, doplněná o jednoduché úkoly na jednotlivých zastávkách. Je to nenáročná trasa, vhodná pro rodinné nebo školní výlety mladších dětí. Dostupná je i s dětskými kočárky. Její délka jsou tři kilometry. Stezka je značena logem – hlavou kočky. Ke stezce byl vydán letáček. Informace o stezce naleznete také na www.sweb.cz/csop.nasavrky

Smyslově naučná stezka

„Údolím Skuhrovského potoka“

Stezka je kombinací stezky smyslového vnímání a klasické naučné stezky. Na sedmnácti zastávkách, které jsou doplněny výkladovými tabulemi a prvky pro smyslové vnímání, se návštěvníci seznámí přírodou i historií území. Vyzkouší si svoje vnímání pomocí smyslových prvků, objeví totemy, skály, studánky. Je tu výhled na Orlické hory a Kralický Sněžník, část trasy jde podél přírodní rezervace Třebovské stěny.

Stezka nabízí tři varianty tras v délce 3, 5 a 8 km a je vhodná pro rodiny s dětmi i pro školní kolektivy. Nejkratší trasa je vhodná pro pěší, další dvě pro pěší, cyklisty a v zimě i pro běžkaře.

Kromě informačních tabulí jsou tu smyslové prvky (čichárium, čtení hmatem, dendrofon, marimba, hmatová cestička), prolézačka, ohniště, 7 studánek odpočívadlo a lavičky.

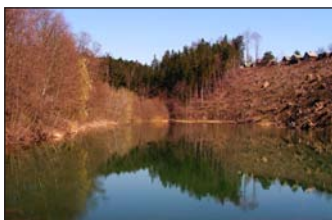
Pro školní výlety lze objednat manuál pro učitele a průzkumné listy určené pro děti a studenty. Bližší informace naleznete na www.csop-podorlicko.org tel. 725 734 871.

Občerstvení v restauraci Nad Hrází 602 113 339

Začíná v obci Rybník u hřiště v chatové oblasti Srnov a dále stoupá k přírodní rezervaci Třebovské stěny do obce Skuhrov

Pěší turisté se na stezku dostanou z nádraží v České Třebové po žluté turistické značce směrem na obec Rybník, cykloturisté mohou jet po cyklotrase č. 4061 a u obce Rybník odbočí na cyklotrasu 4050.

Další informace naleznete na <http://stezky.csop-podorlicko.cz>

Naučná stezka

„K prameni řeky Svitavy“

Návštěvníci se na 9 zastávkách naučné stezky mohou seznámit s biologií, ekologií i historií svitavských rybníků, nahlédnout do života lesů a poznat oblast, kde pramení řeka Svitava. Začátek na hrázi Dolního rybníka. Je to rovinatá 3 km dlouhá trasa pro rodiny s dětmi, pro pěší turisty i cyklisty.

K vybavení patří 7 informačních tabulí, lavičky, ornitologická pozorovatelná u Dolního rybníka, sezónní občerstvení u Horního rybníka, kryté odpočívadlo u pramene Svitavy.

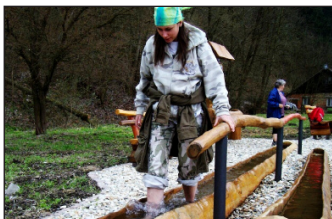
Začátek trasy je na hrázi Dolního rybníka ve Svitavách u železničního přejezdu, nedaleko stanice Svitavy zastávka. Konec je u jezírka, které je pramenem Svitavy

Semanínské stezky

V okolí obce Semanín u České Třebové vzniká ojedinělý projekt několika naučných stezek. Páteř celého projektu tvoří naučná „**Stezka ČSOP**“, která prochází členitým terénem kolem obce po úbočí Kozlovského hřbetu mezi Litomyšlí a Českou Třebovou. Na stezce můžete nalézt nemá svědectví lidí, kteří prošli Semanínem tj. Čechů, Němců a Sovětů. Stezka je pozoruhodná rychlým sledem zajímavých míst na malém území.

Jsou tu mokřady, louky se vzácnými orchiděmi, květnaté bučiny, prameniště s mloky, staré štolý, vojenská střelnice. Mezi výjimečností patří **knajpoviště**, které je v horní části obce. Jde o soustavu klád s protékající vodou, která umožní zdravý způsob otužování lidského těla. Návštěvníci stanoviště ocení zejména v horkých dnech. U knajpoviště je stojan na kola, posezení s kamenným stolem a vzniká zde velký kamenný kruh s ohništěm.

Celá stezka je šest km dlouhá a má deset stanovišť s informačními panely, lavičky s výhledem do krajiny. Texty jsou v češtině, angličtině a němčině. Začátek stezky je na návsi. Na stezku se lze dostat i z jiných míst. Od rozhledny na Kozlovském kopci se můžete napojit po modré turistické značce a ze stanoviště Střelnice dojet až na železniční zastávku Semanín. Stezku připravila a spravuje ji ZO ČSOP Podorlicko a byla otevřena v roce 2010 v rámci programu „Blíž přírodě“. Ke stezce je vydán informační leták.

V červnu 2011 byla otevřena naučná **Stezka Základní školy praktické**. Vede z parku Javorka v České Třebové přes Semanín ke stanovišti U Salaše, kde je přístřešek a pěkně upravená studánka. Informační panely připravily děti ze ZŠ Praktické a seznamují návštěvníky s ptáky v krajině, se zaniklou osadou a koloběhem vody.

Cílem občanského sdružení Pro Semanín je v budoucnu napojit stezky na turistické trasy a cyklotrasy vedoucí z Litomyšle. V obci je zajímavá renesanční zvonice a připravuje se expozice hrnčířství.

Informace o novinkách a akcích na stezkách najdete na www.obecsemanin.cz/stezky/

Ze Dne hluku v Chrudimi

Ekocentrum Zelený dům a o. s. Tichý svět uspořádalo již 2. seminář pro veřejnost s názvem „Den hluku“. Ten spadá sice na Zelený čtvrtek, my jej pořádáme v rámci akcí ke Dnům Země. V Čajovně Luna nám přednášela MUDr. Maja Stříteská z ORL Chrudim a Tibor Schwarz, DiS z Ekocentra Zelený dům, dále zde proběhla na toto téma velmi zajímavá diskuze. Seminář byl podpořen městem Chrudim.

Co jste se mohli dozvědět?

Světová zdravotnická organizace WHO praví, že hluk nad 55 decibelů již může nastartovat vznik onemocnění spojených s hlukem. V Evropské unii je vlivem hluku ze silniční dopravy postiženo na 210 milionů občanů. Přímé náklady na společnost, včetně nákladů na zdravotní péči jsou odhadovány na 1 bilion Kč. Dle hlukových map je u nás téměř 300 tisíc lidí rušeno ze spánku hlukem, přesahujícím 60 decibelů.

Co ovlivňuje hluk v našem těle a co způsobuje?

Sluch je varovným systémem člověka, organismus reaguje na hluk tím, že se zvýší krevní tlak a hladina adrenalinu, zrychlí se tep, stáhnou se periferní cévy. Dále dochází k úbytku hořčíku. Zcela zásadně působí i na psychiku. To znamená, že způsobuje zvýšenou únavu, rozmrzelost a neochotu, ztrátu pozornosti, depresi, podílí se na urychleném rozvoji latentních duševních poruch aj. Dále má na svědomí samovolné potraty u žen, (dle tabulek z Dánska víme, že jeho vlivem samovolně potratí na 200–500 Dánek ročně). U dětí školního věku bylo prokázáno zhoršené osvojování čtení. Po delším čase může způsobovat hypertenzi, poškození srdce včetně ischemické choroby srdeční a zvýšení rizika infarktu, snížení imunity organismu v důsledku působení chronického stresu a chronickou únavu, nebo nespavost. Hluk totiž na nás působí i v případě, že spíme. Snižuje jeho kvalitu i hloubku, zejména redukcí fáze REM. Tím pádem způsobuje únavu trvalou. Civilizační choroby tedy přímo souvisí s hlučností daného prostředí.

A jak je to se sluchem?

Stačí k tomu krátkodobé vystavení hluku nad 130 dB, nebo časté vystavení hluku nad 85 dB, jako příklad je uváděna velmi hlasitá hudba, nebo 70 dB, což je úroveň podél hlavních silnic. Už víme, že za příčinu hlavní sluchové ztráty, která je nevratná, nemůže stáří, ale právě hluková zátěž.

Jaká je možnost ochrany?

U silnic je výborným regulátorem hluku například zeleň, která dokáže tlumit až o čtvrtinu. Protihlukové stěny jsou další řešení, ale nejdou vystavět všude. Dále to je výměna povrchu vozovky, retardéry a zpomalovače rychlosti a zúžení vozovky.

Uvnitř bytu to lze ale např. finančně nákladnými protihlukovými okny, která jej dokáže snížit až o 75%. Dále je možnost přesunutí ložnice do klidnějšího pokoje v bytě.

Zajímavost:

Při otázce, kterou provádělo CVVM a AV ČR na kolik jsou občané nespokojeni s mírou hluku v roce 2008, odpovědělo 50 % občanů nespokojenost, (pro příklad, nespokojenost s ovzduším byla třeba jen 28 %)

Aktuální info o hluku zde: <http://hluk.eps.cz/hluk/>

Tibor Schwarz

Zajímavé zdroje:

- 1) KOLÁŘOVÁ, Hana a kolektiv autorů – Bedrník – říjen/2008 , Sever a SSEV pavučina, ISSN 1801-1381. Ev.č.MK 15 710
- 2) LIBERKO, Miloš – Hluk a prostředí Praha, 2004, ISBN 80-7212-27 1-1
- 3) CENIA – Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2009 (od r. 2007 pouze v digitální podobě)

Kontakty na ZO ČSOP a Krajské sdružení

Regionální centrum a Krajské sdružení ZO ČSOP PK

Sídlo sdružení: Podbranská 1, Česká Třebová 560 02

mail: freoni@atlas.cz

tel.: 725 734 871

web: www.csop-rcpk.org

44/03 ZO ČSOP

Bor u Skutče 47, 539 44 PROSEČ

e-mail: stanice@pasicka.cz

tel.: 777 678 777

web: www.pasicka.cz

ZO ČSOP Klub ochránců SPR Habrov

Široká 31, 537 01 CHRUDIM

e-mail: csop@chrudim.cz

tel.: 728 226 733

web: www.zelenydum.estranky.cz

44/17 ZO ČSOP Nasavrky

Libáň 9, 53825 NASAVRKY

e-mail: csop.nasavrky@seznam.cz,

web: <http://csopnasavrky.blogspot.com/>

tel.: 724 524 246

50/03 ZO ČSOP

T. G. Masaryka 653, 57001 LITOMYŠL

e-mail: ddm@litomysl.cz, martin.jindra@lit.cz

tel.: 777 279 912

50/05 ZO ČSOP

Sluneční 42, 57101 MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

e-mail: kamil SOPousek@seznam.cz,

tel.: 724 122 941

52/01 Podorlicko Česká Třebová

Táborská 689, 560 02 ČESKÁ TŘEBOVÁ

e-mail: ulula@seznam.cz

tel.: 607 120 514

web: www.csop-podorlicko.org

52/02 Choceň

Smetanova 959, 56501 CHOCEŇ

e-mail: Lenka6311@seznam.cz

tel.: 776 035 864

web: spongilit.webz.cz

52/03 ZO ČSOP

Jiráskova 731, 56206 ÚSTÍ NAD ORLICÍ

e-mail: gurroa@gurroa.cz

tel.: 603 931 346

web: csop.gurroa.cz

52/04 ZO ČSOP Žamberk

28. října 1327, 56401 ŽAMBERK

e-mail: friml.orldcko@seznam.cz

tel.: 739 440 734

52/06 ZO ČSOP Letohrad

Náměstí Svobody 334, 56151 LETOHRAD

e-mail: m.hatka@tiscali.cz

tel.: 604 773 921

52/07 ZO ČSOP Vysoké Mýto

Brteč 13, 56601 VYSOKÉ MÝTO

e-mail: novakova.ala@seznam.cz

tel.: 723 010 862

50/02 ZO ČSOP „Rybák“ Svitavy

Dimitrova 29, 56802 SVITAVY

e-mail: csop.svitavy@seznam.cz

tel.: 603 349 088

web: www.csopsvitavy.cz

ZO Polička - 51/01 ZO ČSOP Polička

Parkány 40, 572 01 POLIČKA

e-mail: csop.policka@unet.cz

tel.: 776 305 985

Zpravodaj ČSOP 1/2011 Vydává Krajské sdružení základních organizací Českého svazu ochránců přírody Pardubického kraje. Redakční práce Hana Grundová. Grafická úprava Milan Kylar - millennium media. Za obsah článků zodpovídají autoři. Příspěvky jsou publikovány bez nároku na honorář. Náklad 700 ks.

Blíž přírodě

Pojďte s námi na výlet
www.blizprirode.cz

Na desítkách míst v ČR jsme se podíleli na otevření nových přírodně cenných naučných stezek ■ Přispíváme k obnově původních ekosystémů na rašeliništích Cínovecký hřbet, Velké tetřeví tokaniště a rašeliniště U jezera ■ Rozvíjíme environmentální výchovu a informovanost o ochraně přírody a životního prostředí ■ Jsme generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a projektu Revitalizace rašelinišť v Krušných horách s DAPHNE ČR.